

WIJ DOEN HET OOK!



WWW.INTERMOBIEL.COM

Colofon

Wij doen het ook!

1e druk september 2025

Auteurs: © Veroni Steentjes en Emile Cobben

Redactie: Diny Boogerd schrijfsaken/ tekstcorrectie

Vormgeving: Jo-Ann Snel

Coverfoto: Tjeerd Knier

Foto's: Emile Cobben en Tjeerd Knier

Illustraties: Judith Hartman, Lodewijk Koster, Jeanne Melchels en Paul Stoel

Drukwerk: Uitgeverij Boekenbent

ISBN hardcover 97894-6328-621-3

ISBN e-book 97894-6328-626-8

Dit is een uitgave van Stichting Intermobiel in samenwerking met uitgeverij Boekenbent.

De opbrengst van dit boek gaat naar Stichting Intermobiel, www.intermobiel.com

Copyright © 2025: Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend. Niets uit deze uitgave mag worden gepubliceerd zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Disclaimer:

De informatie in dit boek is zorgvuldig samengesteld. Desondanks kan het zijn dat informatie verouderd is, onvolledig of incorrect. De samenstellers van het boek zijn op geen enkele wijze aansprakelijk voor mogelijke schade of nadeel, voortkomend uit eventuele onjuiste of onvolledige informatie. Op de informatie, foto's en illustraties die in het boek worden getoond rust copyright. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs openbaar worden gemaakt of verveelvoudigd. De auteurs hoeven niet achter de inhoud van het boek te staan.

Deel 1

Wij doen het ook!

Intimiteit en seksualiteit met
een lichamelijke handicap

Veroni Steentjes en
Emile Cobben



WWW.INTERMOBIEL.COM

Dank aan iedereen die de moed had om bij te dragen.

“Moed is als een spier.
Hoe meer je het gebruikt,
hoe sterker het wordt.”

-Ruth Gordon- (Actrice)

Inhoudsopgave

Voorwoord Goedeke Liekens	13
Inleiding	15
Hoofdstuk 1 (Consulent) Seksuologen	19
1.1 Inleiding	21
1.2 Denken over seksualiteit bij ziekte en beperking vanuit een historisch perspectief	22
1.3 Gepensioneerde revalidatieseksuoloog Woet Gianotten blikt terug	32
1.4 Huisarts en seksuoloog Peter Leusink	45
1.5 Seksuoloog Egbert Kruijver over het taboe op seksualiteit	57
1.6 Consulent seksuele gezondheid (NVVS) Kim Vos-Snippe	73
1.7 Pedagoog en consulent seksuele gezondheid (NVVS) Esther van der Steeg	78
1.8 Belgische seksuoloog Mieke Mievis	82
1.9 Belgische seksuoloog Celien Huens bij Aditi vzw	88
1.10 Seksuoloog Egbert Kruijver over scholing rondom seksuele gezondheid in een zorginstelling	91
1.11 Nadenker 'Is pornoverslaving noodzaak voor vergoede seksuele zorg of verhuizen naar België?'	96
1.12 Samenvatting	99
1.13 Eindnoten hoofdstuk 1	103
Hoofdstuk 2 Doelgroep	105
2.1 Inleiding	107
2.2 Jan Troost over seksuele voorlichting in het bos	108
2.3 Dounia over mijn seksuele behoefte is levend	112
2.4 Dounia over geen seks in haar leven	119
2.5 Dromen over verliefdheid is ook leven	121
2.6 Dounia over sekszorger als medicijn	123
2.7 Yolanda over incontinentie als grootste handicap	128
2.8 Benjamin over zijn eerste anale ervaring	136
2.9 Ron over sekszorg is geen kermisattractie	140
2.10 Michella over seksueel revalideren	142
2.11 Fons over de transformatie van vrouw naar man	144
2.12 Nadenker 'Ik bewaak mijn 'eigen doos!'	170
2.13 Gedicht	172

2.14 Danny over de invloed van sekszorg	173
2.15 Johan over teren op betaalde liefde en sm	175
2.16 Seks als er geen liefde is	183
2.17 Marc de Hond over het belang van seks	187
2.18 Johanne over de invloed van haar karakter op seks	194
2.19 Gedicht De uitvoering van seksualiteit	199
2.20 Veroni over gevangen in een ziek lichaam zitten	200
2.21 Wanda over uit de kast komen	206
2.22 Nadenker 'De poes goed poetsen!'	209
2.23 Ben homoseksualiteit is geen beperking	211
2.24 Gedicht	214
2.25 Veroni verschillende handen aan je lichaam hebben	215
2.26 Joris over geen sekszorg meer	220
2.27 Alex seks is leuk experimenteren	226
2.28 Anne leeft weer door sekszorg	229
2.29 Anne over haar zelfbeeld en haar pijnpunten	236
2.30 Gedicht Carla Rus Gemankeerde minnares	238
2.31 Sofie over haar zelfbeeld	239
2.32 Veroni over zorg van verschillende handen krijgen	241
Gedicht Spitsvoeten wel of niet van mij?	243
2.33 Ifama ik kan en mag niets beslissen	247
2.34 Myrthea over weer een band met je gezin opbouwen	252
2.35 Seksualiteit kent geen tijd	254
2.36 Monique over intimiteit in vriendschap	256
2.37 Veroni over haar drastische marktdaling	257
2.38 Ziek zijn als gevolg van een coma of een vloek?	263
2.39 Gedicht Orgasme	269
2.40 Elise over haar onverwachte relatie	270
2.41 Veroni over seks groeit met je mee	273
2.42 Aphrodites verhaal over seks, relaties en taboes	276
2.43 Amanda over prettige lichamelijke gevoelens	279
2.44 Denise 'Met je 'clit' in het zand of een piemel in je hand'	282
2.45 Sanne over verliefdheid, vlinders en liefde	284
2.46 Seks is mijn prednison, mijn paardenmiddel	287
2.47 Nadenker 'Plassen en poepen in de wachtstand'	294
2.48 Nicole over de grote waarde van seks	297
2.49 Denise Ken je die mop van de kaak uit de kom?	298
2.50 Luka over inclusief leren denken	300
2.51 Nadenker 'Wat ik wil, is de zinpil'	312
2.52 Sharmila over nog lang kind voelen	313

2.53	Hoe doe jij dat dan met seks?	316
2.54	Jacqueline Kool over haar levenslange zoektocht	317
2.55	Samenvatting	320

Hoofdstuk 3 (Ex-)partners en stellen **323**

3.1	Inleiding	325
3.2	Veroni over een andere beleving krijgen	326
3.3	Gedicht	333
3.4	Veroni en Emile over 'Wij doen het ook!'	334
3.5	Gedicht	337
3.6	Anna over anders lief hebben	338
3.7	Monique over intimiteit en seksualiteit missen	343
3.8	Hoe beleef je intimiteit en seksualiteit als je allebei beperkt bent?	349
3.9	Saskia over creativiteit in seksualiteit	363
3.10	Diane over niet-kunnen vrijen	365
3.11	Hoe zorg je voor een goede balans als je partner ook je zorg doet?	368
3.12	Sofie voelt zich na seks compleet	373
3.13	Nathalie over een relatie met een lotgenoot	376
3.14	Roy en Anneke zijn beide beperkt	379
3.15	Hans over een duidelijke taakverdeling	381
3.16	Emile over een chronisch zieke partner zijn	383
3.17	Claire zag de rolstoel niet	386
3.18	Maikel over het belang van praten over seks	389
3.19	Myrthea over haar verpleeghuisanker	391
3.20	Gedicht Liefde	393
3.21	Nadenker 'Wat is knap?'	394
3.22	Samenvatting	397

Hoofdstuk 4 Kinderwens, zwangerschap en opvoeden **407**

4.1	Inleiding	409
4.2	Veroni geen moeder uit liefde voor mijn kind!	411
4.3	Later als ik groot ben krijg ik een chocoladekindje	415
4.4	Gedicht Kinderwens verre van gewoon	418
4.5	Marc de Hond over zijn onverwachte gezin	420
4.6	Een weloverwogen ja tegen Sara!	422
4.7	Myrthea over gezin, afstand en intimiteit	427
4.8	Gaby over een kindwens, geef dan niet te snel op!	431
4.9	Marjolein over als het maar gezond is	434

4.10 Tamara over zwanger worden op een iets oudere leeftijd	435
4.11 Joyce en Rob over hun gezin	437
4.12 Gaby over chronisch ziek zijn en een gezin hebben	439
4.13 Marjolein over niet hetzelfde zijn	441
4.14 Samenvatting	442

Hoofdstuk 5 Speeltjes **443**

5.1 Inleiding	445
5.2 Welkom in de toy jungle	446
5.3 Veroni over de luchtdrukstimulatie vibrators	452
5.4 De zoektocht naar een geschikte luchtdruk vibrator	460
5.5 Emile over speeltjes voor mannen	462
5.6 Speeltjes gebruiken als ik dode vingers heb	464
5.7 Luka over de slip vibrator	466
5.8 De Gplug vibrating butt plug met Gring	468
5.9 Samenvatting	470

Hoofdstuk 6 (Zorg)professionals **471**

6.1 Inleiding	473
6.2 Is grensoverschrijdend gedrag fout als het zorgt voor meer kwaliteit van leven?	474
6.3 Simone verzorgende	482
6.4 Samantha verzorgende	485
6.5 Maurice divers werkzaam in de zorg	491
6.6 Jolet wijkverpleegkundige	496
6.7 Jolet over troosten in de zorg	500
6.8 Gedicht Troosten onder de zorg	503
6.9 Nadenker 'Zorg uitoefenen in Siberië?'	504
6.10 Brett verzorgende IG	506
6.11 Bespreekbaarheid intimiteit en seksualiteit binnen revalidatiecentrum Adelante	513
6.12 Intimiteitsverpleegkundige Nelleke van Winkelhof	513
6.13 Ergotherapeut Katrin Quasten	516
6.14 Fysiotherapeut Rob Pelt	519
6.15 Verzorgende Tamara	522
6.16 Nadenker 'Bestaat anonieme 'AWBZ-seks'?'	525
6.17 Hester intimiteitsverpleegkundige	528
6.18 Steven de Weirdt psycholoog bij Aditi vzw	538

6.19 Danielle verzorgende	541
6.20 Anke verzorging en maatschappij	543
6.21 Emile over sportmassage	545
6.22 René student geneeskunde	546
6.23 Verpleegkundige Lisa	548
6.24 Nadenker 'In de zorg is de broek uit?'	552
6.25 Wat is Stichting Tiresias?	554
6.26 Samenvatting	556

Hoofdstuk 7 Tips **559**

7.1 Inleiding	561
7.2 Tips voor de doelgroep	562
7.3 Tips over het beleven van intimiteit en seksualiteit	567
7.4 Tips voor professionals	573
7.5 In gesprek gaan over intimiteit en seksualiteit	581
7.6 Samenvatting	593

Hoofdstuk 8 Ongewenste intimiteiten **595**

8.1 Inleiding	597
8.2 Zorg ontvangen na een incestverleden, Anoniem, doelgroep	598
8.3 Kind van de rekening, Anoniem, doelgroep	600
8.4 Stoplichten en je eigen veiligheid, Ettie, doelgroep	604
8.5 Gedicht Wat is seksualiteit?	611
8.6 Meer dan nodig bekeken worden, Marcha, doelgroep	612
8.7 Professionals over ongewenste intimiteiten tijdens het werk	616
Jan	616
Monique	617
Hans	618
Sanne	619
Lisa	620
8.8 Samenvatting	621

Hoofdstuk 9 Sekszorg(bureaus)en seksuele dienstverlening **623**

9.1 Inleiding	625
9.2 Sekszorger Janina	626
9.3 Maureen over De Ultieme Zorg	630
9.4 Peter werkzaam als gigolo	636

9.5	Freelance sekszorger Linda via FleksZorg	640
9.6	Gedicht De veelheid van seksualiteit	643
9.7	David gigolo en gastheer	644
9.8	Nadenker 'Gaan alle gehandicapten naar de 'hoeren'?	646
9.9	Vrijwilligster Mien	648
9.10	De Vlaamse organisatie Aditi vzw stelt zich voor	651
9.14	Getuigenissen van drie Belgische seksuele diensverleners	659
9.15	Jacky the care lady	662
9.16	Interview met Arend: een sekszorger van beroep	664
9.17	Escortdame Lisette	674
9.18	Nadenker 'Een womanizer op recept'	678
9.19	Marion over SexyZorg	680
9.20	Monique over Stichting Snoezelzorg	684
9.21	Samenvatting	691

Hoofdstuk 10 Eindsamenvatting **695**

Hoofdstuk 11 Bijlagen **705**

11.1	Adressen	707
11.2	Bronnen	710
11.3	Begrippenlijst	712

Dankwoord **718**

Over de auteurs **720**

Over Emile Cobben	720
Over Veroni Steentjes	721

Over Stichting Intermobiel **722**

Voorwoord Goedele Liekens

‘Zo’n veelzijdig boek als dit ken ik niet.’

Wat een super initiatief van jullie is dit boek met de titel ‘Wij doen het ook!’ Alhoewel dit niet mijn specialisatie is, ben ik ervan overtuigd dat wat jullie doen met dit boek erg nodig is. Ik heb destijds reeds enkele televisieprogramma’s in België gedaan met ervaringsdeskundigen over ‘seks met een handicap’ en ik kan je vertellen dat daarop uitzonderlijk veel positieve reacties kwamen.

Een boek waar veel mensen vanuit verschillende invalshoeken over ‘intimiteit en seksualiteit met een lichamelijke handicap’ vertellen, is uniek. Er staat een verscheidenheid aan verhalen in van mensen die hier privé of vanuit hun werk mee te maken hebben. Van seksuologen, de doelgroep zelf, partners, zorgprofessionals tot sekszorgbureaus en seksuele dienstverleners. Zo’n veelzijdig boek ken ik niet. Wanneer ‘seksualiteit met een handicap’ belicht wordt, is dat vaak eenzijdig vanuit een bepaalde invalshoek. Ook is in het boek aandacht voor intimiteit, wat belangrijk is, want daaraan heeft iedereen behoefte. Helaas zijn deze onderwerpen nog steeds taboe. Het is van belang dat hierover meer wordt gesproken! Praten over intimiteit en seksualiteit is immers niet makkelijk, dat heb ik als seksuoloog ook vaak mogen ervaren.



In de opleidingen van seksuologen en zorgprofessionals zouden deze onderwerpen meer aandacht moeten krijgen. Dat zijn immers de seksuologen en de zorgprofessionals van de toekomst. Er zijn nog steeds mensen die denken dat mensen met een handicap niet aan seksualiteit kunnen en/of willen doen. Dat ‘seks met een handicap’ op vele manieren kan en ook daadwerkelijk plaatsvindt, blijkt wel uit de verschillende verhalen in dit bijzondere boek.

Het is triest dat een deel van de mensen met een handicap met onbeantwoorde intieme en seksuele gevoelens blijven zitten. Ook zij hebben het recht en de behoefte aan een aanraking, knuffel of een vrijpartij en alles wat er tussenin zit. Dat maakt hen een completer mens en het verhoogt de kwaliteit van hun leven. Intimiteit en seksualiteit horen immers bij de primaire levensbehoeften van ieder mens. Veel personen

met een handicap zitten in een afhankelijkheidspositie en dan kan de seksualiteitsbeleving gecompliceerder worden. Denk maar aan eventuele hulp van anderen die nodig is om bijvoorbeeld een seksspeeltje te pakken of te bedienen. Hierdoor kan schaamte ontstaan en kunnen mensen door het taboe soms zelfs afzien van hun behoeften. Terwijl er wel degelijk hoge nood is, durft niet iedereen dit te bespreken om de juiste hulp te krijgen. Bij seksualiteit hoort toch privacy en je wilt het graag zelf of met je partner kunnen uitvoeren. Ook zorgprofessionals durven niet makkelijk over deze onderwerpen te beginnen.

Wanneer er meer openheid over seksualiteit met een handicap is, kan naast het taboe wellicht ook misbruik en geweld verminderd worden. Mensen hoeven dan niet in het geheim een oplossing te zoeken wat hen kwetsbaarder maakt voor mensen met minder goede bedoelingen. Een voorbeeld is een jonge vrouw die door haar beperkte energie op internet snel een date regelde, en daarna misbruikt achterbleef.

Het stemt me goed dat er in dit boek ook enkele bijdragen van mensen met een lichamelijke beperking uit België staan, naast twee seksuologen, en dat de organisatie Aditi bijdraagt. Zo hebben ook mensen in België baat bij dit boek. Het feit dat veel bijdragen van de doelgroep anoniem zijn, waaronder ook de Belgische mensen met een handicap, geeft aan hoe groot het taboe is.

Dit boek heeft de insteek dat mensen met een lichamelijke handicap, partners, familie, zorgprofessionals, seksuologen en sekszorgers hun verhaal doen over intimiteit en seksualiteit met een handicap. Het doel van dit boek is dat intimiteit en seksualiteit met een handicap vanzelfsprekender worden en dat de bespreekbaarheid verhoogt, nu en in de toekomst.

Mijn bewondering gaat uit naar de initiatiefnemers, Veroni en Emile. Ze hebben jarenlang aan het boek gewerkt. Naast eigen openhartige verhalen hebben ze ook andere verhalen verzameld, gebundeld en van mooie foto's voorzien. In tekst en beeld is dit boek een prachtig naslagwerk geworden waar veel kennis en kunde in verwerkt is. Zonder de verhalen van de ervaringsdeskundigen was het nooit zo mooi geworden. Deze mensen hebben hun intieme verhalen gedeeld en daarmee is het boek 'Wij doen het ook!' van onschatbare waarde.

Goedele Liekens

*Psycholoog en seksuoloog
en senator in de Belgische politiek*

Inleiding

Het boek heeft veel tijd gekost met de nodige zware fysieke tegenslagen waarbij ik tot het uiterste moest gaan. Toen ik met spoed in het ziekenhuis werd opgenomen, dacht ik alleen maar: shit, daar gaat mijn boek. Het schrijfproces heeft veel energie gekost en is een levenswerk geworden. Daarom heeft het ook langer geduurd. Door de vertraging zijn er in de eindfase toch nog waardevolle verhalen ontvangen, die het boek completer maakten, met de verhalen van islamitische vrouwen. Er zit een verhaal achter dit boek; waarom moest het er per se komen?

Dit boek is een idee van mij (Veroni Steentjes), en mijn partner Emile Cobben. Het was er nooit gekomen als ik niet in 1988 door een onschuldige val het complex regionaal pijnsyndroom (CRPS) had opgelopen. Dit verspreidde zich in 1994 door mijn hele lichaam, waardoor ik binnen zes weken niet meer kon lopen, staan en zitten, en bedlegerig werd. Ik heb weinig tot geen arm- en beenfunctie, en zenuw- en aanraakpijn, wat mijn energie zwaar beperkt. Door de nodige medische missers heb ik inmiddels een ligcarrière van ruim 30 jaar. Ik pakte mijn leven met bed op om een zinvolle dagbesteding te creëren. Dat mooi zijn met een handicap niet sexy is en geen stimulans voor een relatie had ik inmiddels ook ervaren, nadat mijn relatie in 1996 stukliep. In 1999 ontmoette ik geheel onverwacht Emile, de liefde van mijn leven, die wél door mijn ziekte en bed heen keek.



In mijn langdurige medische geschiedenis – ruim 35 jaar – is er door niemand in de medische wereld ooit gevraagd naar intimiteit of seksualiteit. Wat mij betreft een gemiste kans en een gemis ook. Net of seks niet meer bestaat als je een handicap of ziekte hebt, wat natuurlijk onzin is! Een groot taboe dus. Vandaar dat de motivatie ontstond om juist hier wél iets mee te gaan doen om de doelgroep te helpen, al zou het maar één persoon zijn. Ik ben vast niet de enige die het gemist heeft.

Er is erg weinig informatie te vinden voor minder mobiele en bedlegerige mensen over leven met een lichamelijke handicap of chronische ziekte. Zo ontstond in 2001 het idee van Intermobiel om voor deze mensen een digitale ontmoetingsplaats en



kennisplatform te maken op www.intermobiel.com. Door kennis en ervaring te delen, wordt de zelfstandigheid vergroot. De nadruk ligt op wat je nog wél kunt doen, in plaats van wat je allemaal niet meer kunt met een handicap. Alle onderwerpen die spelen bij jong zijn én een lichamelijke handicap of chronische ziekte hebben komen aan bod: van aanpassingen, studie en vrije tijd tot intimiteit en seksualiteit. Deze onderwerpen spelen een belangrijke rol in ieders leven, dus ook in dat van mensen met een lichamelijke handicap.

Intimiteit en seksualiteit met een lichamelijke handicap heeft naast de beleving ervan ook invloed op veel essentiële onderwerpen. Zoals op je zelfbeeld, de kwaliteit van leven en je fysiek en mentaal welzijn, maar ook op het gebied van relaties en toekomstvragen over een kindwens, zwangerschap en opvoeden.

*‘Intimiteit en seksualiteit zijn persoonlijke ervaringen,
ze houden voor iedereen ook wat anders in.’*



Ik ben daarom, ondanks mijn preutsheid, openhartig mijn ervaringen op papier gaan zetten om bij te dragen aan het bespreekbaar maken van het taboe. Emile en ik hebben vanuit Intermobiel de doelgroep, seksuologen, zorgprofessionals en sekszorgers benaderd en geïnterviewd. In 2008 is de website www.seksmeteenhandicap.nl met veel media-aandacht live gegaan. In 2011 maakten we voor de Fiesta Erotica-beurs in België een boekje over seks met een handicap, dat verfraaid werd met cartoons, omwille van de humor, luchtigheid en bespreekbaarheid. Door de jaren heen zijn er nieuwe bijdragen bij gekomen. Daardoor ontstond het idee op mijn bucketlist een update te maken, omdat het taboe nog steeds groot is. Er zijn nog steeds veel mensen die blijven zitten met onbevredigde behoeften en gevoelens met verstrekende gevolgen als gefrustreerd zijn en zich eenzaam en incompleet voelen zonder intimiteit en seksualiteit in hun leven. Als je hoort dat iemand geen orgasme krijgen erger vindt dan niet meer kunnen lopen, is dat veelzeggend. En ook als je hoort dat seks voor iemand zijn medicijn is. De noodkreet om hulp werd ook duidelijk geuit. We ervoeren de urgentie om dit boek te maken. Nog veel mensen weten bijvoorbeeld niet de weg naar sekszorg te vinden, bellen naar Intermobiel en wij verwijzen hen dan door.

In het boek is – naast seksualiteit – ook het onderwerp intimiteit bewust toegevoegd, omdat ze nauw verbonden zijn. Iemand kunnen aanraken is niet vanzelfsprekend als je een ziekte met zenuw- of aanraakpijn hebt. Ook zijn er als het gaat om intimiteit in de zorgverlening nog de moeilijke onderwerpen, zoals je blootgeven en je intiem laten wassen. Op dit gebied zijn er ook nog veel taboes, zowel bij de doelgroep als bij zorgprofessionals. We wilden in het boek niet alleen de mensen die er privé mee te

maken hebben hun verhaal laten doen, maar ook mensen die het professioneel aan gaat, want zo'n gecombineerd boek vanuit verschillende invalshoeken was er tot nu toe niet. In dit boek worden de verhalen van die verschillende partijen gebundeld.

Het is geen wetenschappelijk boek, maar een boek waarin openhartige verhalen staan van mensen die hun ervaring op het gebied van de twee onderwerpen in hun eigen woorden op papier hebben gezet. Intimiteit en seksualiteit zijn persoonlijke ervaringen, ze houden voor iedereen ook wat anders in.

De verhalen zijn deels binnengekomen door een oproep op de website van Intermobiel en op Facebook. We hebben een globale vragenlijst opgesteld als leidraad, voor als mensen niet wisten waar te beginnen. Zo drupten de afgelopen jaren langzaam de verhalen binnen. Ook ontvingen we spontaan verhalen of verhalen die mensen met hulp van derden schreven. Er zijn ook mensen die ons hun verhaal verteld hebben dat wij met hen samen op papier hebben gezet, omdat ze dat moeilijk vonden. Verder hebben we zelf ook diverse deskundigen, zoals seksuologen, zorgprofessionals en sekszorgers benaderd om zoveel mogelijk verschillende partijen aan het woord te laten vanuit een andere invalshoek. En er wordt teruggeblikt op hoe hiermee vroeger werd omgegaan. Zo ontstaat een tijdsbeeld.

In dit boek komt de doelgroep uitgebreid aan bod met hun verhalen uit de praktijk. Onder de doelgroep verstaan we (jonge) mensen met een lichamelijke handicap of chronische ziekte die de regie in eigen hand hebben en zelfstandig wonen, en te maken hebben met een zorginstantie of in een woonvoorziening wonen.

Het gaat dan onder andere om mannen, vrouwen, een transgender, mensen met en zonder partner en (ex-)partners van de doelgroep, en stellen en hun verschillende soorten behoeften, zoals SM of BDSM. De verhalen komen voornamelijk uit Nederland, maar er zijn ook enkele bijdragen uit België en er is één korte Duitse bijdrage. Door het boek heen komen van onze hand enkele kritische teksten die we 'Nadenkers' hebben genoemd. Ze zijn bedoeld om mensen tot nadenken aan te zetten en een onderwerp vanuit een andere invalshoek te bekijken.

We zijn ons bewust geworden van het grote taboe en de weerstand die kan ontstaan als je aan mensen over deze onderwerpen vragen stelt. Ik kreeg te maken met meldingen van anonieme ADL-assistenten van onveiligheid vanwege seksspeeltjes die in mijn woning aanwezig zijn die niet in een doosje zitten, onder andere voor het boek. Net of ik in mijn eigen huis niet mag bepalen dat ik speeltjes heb! Dat hebben we ook ervaren toen we geband werden op websites bij de vraag of een revalidatiecentrum een seksuoloog in dienst had. Toch zijn we vooral positief verrast door het

grote aantal mensen dat aan het boek heeft meegewerkt. Vaak wel anoniem, wat het taboe opnieuw bevestigt. Dat we zoveel diverse verhalen hebben ontvangen, heeft ons zeker verblijd.

Dit boek is niet bedoeld als leesboek om van het begin tot het einde in één ruk uit te lezen. Het is bedoeld om er af en toe een verhaal uit te lezen. Vandaar het leeslint. We hopen dat veel mensen iets aan dit boek hebben. En dat bijvoorbeeld een seksuoloog een verhaal van iemand uit de doelgroep leest en andersom, om zo begrip te krijgen voor een ander, een breder perspectief of herkenning.

De mensen die hebben bijgedragen aan het boek en erover gehoord hebben, hebben aangegeven dat het tijd werd voor dit boek. De frustraties bij de doelgroep zijn heel groot. Er zijn veel mensen met onbevredigde behoeften die er niet over kunnen en durven praten en ook niet weten of er hulp voor ze is en waar ze die kunnen vinden. Dit kan zorgen voor ongewenste intimiteiten of grensoverschrijdend gedrag. Schaamte zorgt ervoor dat mensen geen hulp aan anderen durven vragen als ze seksualiteit niet alleen kunnen ervaren. Daar is moed voor nodig en een veilige vertrouwde omgeving, wat niet vanzelfsprekend is.

Hopelijk kunnen we de verwachtingen waarmaken. De intentie is altijd geweest om recht te doen aan de ontvangen verhalen. Helaas zijn een aantal personen die hebben bijgedragen inmiddels overleden. Hun ontvangen verhalen staan wel in het boek vermeld zoals ze destijds zijn aangeleverd.

Dit boek is voornamelijk in de hij-/zij-vorm geschreven, maar daarmee willen we niemand buitensluiten die zich niet op die manier identificeert.

Na alle inzet hopen we dat het boek de wereld in gaat en een verschil gaat maken in de levens van veel mensen.

Veroni Steentjes en Emile Cobben

(Consulent) Seksuologen

Hoofdstuk

